

ACADEMIA ROMÂNĂ
ȘCOALA DE ÎNALTE STUDII AVANSATE A ACADEMIEI ROMÂNE
Departamentul Cluj-Napoca

**GENERALUL PAVEL KISELEFF,
PRINCIPATELE ROMÂNE ȘI
REGULAMENTELE ORGANICE
(1829-1834)**

TEZĂ DE DOCTORAT

Rezumat

Conducător de doctorat:

Cercetător științific

Dr. Dumitru Suci

Doctorandă:

Tatiana Onilov

Cluj-Napoca

2018

Cuvintele cheie: Generalul Pavel Kiseleff, Principatele Române Moldova și Valahia, Regulamentele Organice, Imperiul Țarist, 1829-1834.

Lucrarea de față intitulată *Generalul Pavel Kiseleff, Principatele Române și Regulamentele Organice (1829-1834)* este rezultatul unor chestionări personale la care am dorit să aflu răspunsuri clarificatoare despre personalitatea generalului Pavel Dmitrievich Kiseleff, mai ales în perioada desfășurării activității sale în Principatele Române, în anii 1829-1834. De la bun început știam că despre această figură remarcabilă, dar și controversată, s-a scris destul de mult. În urma unei documentări sumare, înainte de a fi demarat cercetarea propriu-zisă, am putut să-mi dau seama de existența unui volum impresionant de documente editate, cărți, studii, articole și teze de doctorat ce au pus în discuție subiecte variate aferente segmentului istoric pe care mi l-am propus să îl studiez. Cu toate acestea, interesul pentru înțelegerea rolului pe care l-a avut Pavel Kiseleff în elaborarea primelor coduri de legi ale Principatelor Române – Regulamentul Organic, precum și implicarea activă a acestuia în organizarea Valahiei și a Moldovei nu s-a diminuat. Dimpotrivă, o curiozitate crescândă își făcea loc și îmi dădea ghes ca să purced pe acest drum, oarecum, asumându-mi faptul că va fi greu să contribui cu lucruri noi vizavi de acest subiect.

Totuși, din discuțiile cu cercetătoarele din cadrul Institutului de Istorie „George Barițiu” CS I dr. Ela Cosma și CS III dr. Daniela Deteșan, am aflat că în arhivele rusești, dar și în cele românești, ar mai fi anumite fonduri de documente neexplorate în ceea ce privește activitatea generalului Pavel Kiseleff în Principatele Române. Acest lucru m-a mobilizat și m-a determinat să pun început unei investigații istorice, care s-a adeverit mai firave în debutul ei, dar care s-a conturat și a căpătat vigoare pe parcurs, odată cu adâncirea în procesul de adunare a materialelor necesare, dar și cu descoperirea documentelor inedite. Conducătorul științific cercetătorul CS I dr. Dumitru Suciuc mi-a susținut demersul și mi-a coordonat pașii pe tot parcursul realizării tezei de doctorat.

Primul lucru pe care a trebuit să îl realizez cu maximă atenție a fost acela de a parcurge vasta bibliografie existentă până în prezent. Acest prim pas era nu doar necesar pentru a acumula cât mai multe date și pentru a construi o bază solidă informațională de la care să pornesc argumentarea, ci și pentru a-mi contura o părere despre modul de abordare a subiectelor ce țineau

de importanța care i se acorda generalului Pavel Kiseleff în calitatea lui de președinte plenipotențiar al Principatelor Române. De fapt, unul din catalizatoarele motivaționale ale scrierii tezei respective de doctorat a fost dorința de a analiza profilul unei personalități încadrate de-a lungul timpului în diferite curente politice și diverse orientări socio-politice în jurul căreia, datorită unor abordări biografice elogiative, s-a format un fel de mit al salvatorului, mai ales pentru Moldova și Valahia.

Un dezacord interior față de o asemenea abordare, adesea dichisită cu prea multă grandoare, m-a făcut să mă întreb dacă rolul unui trimis al administrației țariste în Principatele Române a putut fi atât de decisiv și de crucial în trasarea unei traiectorii progresiste pentru niște teritorii pe care Curtea de la Sankt-Petersburg le vedea mai degrabă ca pe niște „gubernii” ce ar fi trebuit, mai devreme sau mai târziu, să fie anexate Imperiului Rus. Cum putea un fidel al politicii expansioniste rusești să pledeze pentru cauza unor teritorii dornice să se elibereze de oprirea turcească și să se ralieze la parcursul de emancipare de tip european? Era posibil ca un reprezentant al țarului Nicolae I, întru totul loial monarhului său aflat în plină campanie de extindere a teritoriului imperiului pe care îl conducea, să manifeste abnegație și implicare sinceră în restructurarea Principatelor Române, fără să fi avut alte intenții?

Având formulate aceste întrebări, urma ca, printr-o documentare atentă și prin impunerea dorinței de a depista documente noi inedite referitoare la Principatele Române aflate sub ocârmuirea generalului rus, să găsesc răspunsurile care mă interesau. Astfel, scopul primar al acestei teze de doctorat a fost de a revizui biografia unui militar, apoi funcționar de stat încadrat de biografii contemporani lui în categoria oamenilor iluștri, cu o viziune diferită față de mulți reprezentanți ai generației sale, care, direct sau indirect a contribuit mai mult sau mai puțin benefic și asupra parcursului istoric al Moldovei și al Valahiei.

Preambulul aceste lucrări, în care mi-am expus motivația alegerii subiectului de cercetare, precum și justificarea necesității scrierii unei teze de doctorat în plus pe tema Principatelor Române în perioada regulamentară, este format din necesarul *Argument*. Imediat după acesta, urmează cele șase capitole structurale, printre care și cel care conține *Concluziile* de final. *Anexele* sunt alcătuite din documentele inedite în limba rusă și în franceză, depistate în arhivele rusești, dar și în cele românești. *Bibliografia* consultată și folosită este ultima parte constitutivă a lucrării.

În capitolul introductiv din deschiderea tezei de doctorat, în prima parte a acestuia, am prezentat pe larg vasta istoriografie existentă la ora actuală vizavi de subiectul propus spre cercetare. În subcapitole separate, sunt analizate titlurile de cărți, studiile, articolele, tezele de doctorat din istoriografia românească, rusească, franceză, americană și cea engleză. Și pentru presa de epocă am acordat câteva pagini, în care am făcut o trecere în revistă a titlurilor ziarelor vremii, ce au publicat articole, știri, foiletoane sau alte tipuri de materiale din diferite genuri jurnalistice.

Nu puteam să nu includ în acest capitol și analiza documentelor edite, care, de altfel, astăzi constituie colecții întregi de acte prețioase ce evocă starea lucrurilor din acea perioadă. Documentele olografe au cunoscut o lungă perioadă de formare ca și structură, conținut, limbaj, ortografie și mesaj. În ceea ce privește parcursul acestora, se poate afirma că a existat o luptă de a obține o identitate documentară: de la scrisul cu caractere chirilice, documentele, ajung într-un târziu, să fie scrise cu grafie latină, dar perioada de tranziție a fost una extrem de tumultuoasă. O serie de colecții de documente românești, dar mai ales rusești, inclusiv corespondența lui Pavel Kiseleff cu prietenii, dar și cu superiorii săi, au prezentat un real interes și au fost, de asemenea, examinate, fiind prezentate în capitolul introductiv.

Documentele inedite pe care am reușit să le depistez în arhivele românești, dar și în cele rusești, formează partea analitică de final al primului subcapitol din capitolul introductiv, în care am descris fondurile arhivistice. Găsirea documentelor inedite, transcrierea și traducerea acestora, precum și includerea lor în structura lucrării, dar și în circuitul istoric, au constituit contribuția personală și elementul de noutate al acestei teze de doctorat.

Ceea ce părea a fi un deziderat, acela de a depista fonduri arhivistice noi, s-a adevărit posibil de realizat. În urma unei deplasări la Arhivele Naționale de la București, efectuată cu sprijinul cercetătoarei CSI, ce activează în cadrul Institutului de Istorie „George Barițiu”, Ela Cosma, prin intermediul grantului „Armatele Imperiale și României”, am reușit să găsesc un fond de documente inedite, în special ordine și dispoziții ale generalului Pavel Kiseleff în legătură cu organizarea miliției și a străzii pământene. Toate documentele acestui fond sunt în limba rusă, iar valorificarea lor a constat în traducerea informației pe care o conțin și includerea acesteia într-un studiu de caz integrat la capitolul despre „reforme” implementate de cel de-al treilea președinte plenipotențiar în Principatele Române. Fondul arhivistic s-a adevărit a fi unul foarte valoros.

De asemenea, tot prin susținerea cercetătoarei Elei Cosma, am efectuat o călătorie de lucru în capitala rusească de nord, unde, la Arhiva Istorică de Stat a Rusiei din Sankt-Petersburg (Российский Государственный Исторический Архив - РГИА), am parcurs o parte din *Fondul nr. 958 – Fondul Kiseleff (Generalul Pavel Dmitrievich Kiseleff – 1788-1872 – președinte plenipotențiar al divanurilor Principatelor Moldova și Valahia în perioada 1829-1834, ministru al averilor de Stat în perioada 1837-1857 și ambasador în Franța în perioada 1856-186)* și am reușit să depistez câteva documente pe care era trecută mențiunea „secret”. Am transcris și am tradus documentele care, în mare parte, conțin informații de ordin politic în legătură cu parcursul istoric al Principatelor Române în timpul șefiei lui Pavel Kiseleff în calitate de președinte plenipotențiar, apoi le-am inclus în lucrare. Câteva documente din cadrul acestei arhive rusești au fost fotocopyate, apoi au fost trimise prin poștă la Cluj.

Alte două documente rusești inedite referitoare la activitatea lui Pavel Kiseleff, după plecarea lui din Principatele Române, mi-au fost oferite de cercetătoarea dr. în istorie Angela Colin, stabilită la Moscova. Documentele date fac parte din cadrul Arhivei de Stat a Federației Ruse (Государственный архив Российской Федерации – ГАРФ), din Fondul 912, Opis 1, Dosarul Nr. 876.

Cea de-a doua parte a primului capitol continuă și se încheie cu prezentarea metodologiei de lucru, aplicată în timpul realizării lucrării.

Am optat să folosesc în cadrul lucrării fragmente originale ale documentelor inedite și editate. Transcrierea și traducerea acestora îmi aparține. Am considerat că asemenea frânturi arhivistice edificatoare sunt adesea mult mai grăitoare decât orice fel de interpretare, ele constituind, totodată, artileria grea a demersului științific.

În ceea ce privește metodele interpretative ale informației pe care am inclus-o în cercetare, ele au variat în funcție de tipologia datelor folosite într-o anumită secvență sau alta. Filele arhivistice descoperite au fost supuse unei analize calitative, folosind un design al argumentării în construcție. Doar în câteva cazuri am folosit analiza cantitativă, atunci când am pus în discuție anumite date statistice. Analiza calitativă mi-a lăsat spațiu de intervenție personală, oferindu-mi posibilitatea de a emite anumite ipoteze pe care le-am putut verifica, confruntându-le cu datele istorice extrase din documentele inedite. În fundamentarea sau demontarea enunțului formulat de mine am apelat de asemenea și la documentele editate.

Pentru că de la începutul documentării am reușit să observ existența a două moduri distincte de prezentare a datelor factuale de către istoricii vremii (români, ruși, francezi etc.), unul extrem de subiectiv, cu caracter elogiativ la adresa personalității lui Pavel Kiseleff, iar altul cu un grad mai sporit de obiectivitate, dând dovadă de o abordare critică, plasând personalitatea generalului rus într-un context istoric mai larg și enumerând atât meritele, cât și părțile defectuoase ale acestuia, am folosit metoda antitetică de confruntare a izvoarelor bibliografice, pentru a nu risca, la rândul-mi, să nimeresc în plasa interpretativă dezechilibrată sau eronată.

Printr-o astfel de metodă, am încercat să adopt poziția de arbitru, dorind să dau interpretării mele un caracter echidistant. Totuși, limitările respectivei metode constau în faptul că, *volens-nolens*, oricât de mult s-ar dori rămânerea în perimetrul obiectivismului și al exactității informaționale, alunecarea spre subiectivism și spre adoptarea, mai mult sau mai puțin, a unor argumente istorice mai apropiate de viziunea celui care își propune să pună în dezbatere un anumit subiect este inevitabilă. De obicei, acestea sunt afirmațiile pentru care se pledează de la începutul demarării cercetării și cu ajutorul cărora se formează ipotezele inițiale, intenția fiind aceea de a valida raționamentele istorice similare expuse de către alți cunoscători ai temei supuse analizei.

Per ansamblu, în sintetizarea informației am folosit o gamă largă de izvoare și diverse tipuri de surse bibliografice, printre care: documente de arhivă inedite, documente editate, studii și articole publicate în anuare și reviste de specialitate, lucrări de doctorat mai vechi, dar și mai noi, corespondență și memorialistică, dicționare enciclopedice, biografii, monografii, catagrafii, date statistice (parțiale), ziare de epocă, dar și alte genuri de lucrări.

Referitor la interdisciplinaritatea cercetării trebuie să menționez că am încercat să aplic și să dezvolt cunoștințe din domeniul paleografiei moderne și a arhivisticii. Cunoștințele din domeniul dreptului constituțional și al diplomației mi-au folosit pentru redarea tacticilor decidenților implicați în ceea ce istoriografia a numit „chestiunea orientală”, dar și în modul de acționare al Imperiului Rus și al Porții Otomane din timpul numeroaselor războaie pe care le-au purtat, dar și din timpul negocierilor și semnării multiplelor tratate de după conflagrațiile în care au fost implicate. În raport cu Principatele Române, ambele părți au dat dovadă de standarde duble, de diplomații incorecte și de nerespectare a tratatelor semnate. Terminologia militară, pe larg aplicată în această teză de doctorat, a contribuit la completarea interdisciplinarității acestui

demers; iar cunoașterea mai multor limbi de circulație internațională a facilitat introducerea în circuitul istoric a unor documente de arhivă nevalorificate până în prezent.

Astfel, în cea de-a doua parte a primului capitol sunt trecute în revistă instrumentele de lucru, metodele folosite, precum și limitările întâmpinate pe parcursul acestui demers științific.

*

Subiectul propriu-zis al tezei de doctorat este cuprins în patru capitole, având trei actori principali: Principatele Române, generalul rus Pavel Kiseleff și Regulamentele Organice. Pentru fiecare dintre protagoniștii istorici de mai sus am alocat spațiu în câte un capitol separat.

Principatele Române în contextul internațional și instaurarea ocupației rusești este titlul celui de-al doilea capitol, care prezintă situația geopolitică a celor două țări românești de la sfârșitul secolului al XVIII-lea până la mijlocul celui de-al XIX-lea veac. Înainte de a pune accentul pe situația internă din cele două principate, în timpul ocupării lor de către administrația rusă și pe parcursul șefiei celor trei președinți plenipotențieri țariști, ultimul și cel mai implicat fiind Pavel Kiseleff, am făcut o analiză a raporturilor țărilor europene față de schimbările ce se petreceau mai ales în relațiile dintre Imperiul Rus și Imperiul Otoman. Principatele Române au fost „piatra de încercare” sau „piatra de poticnire” pentru marile puteri în contextul politic european la mijlocul secolului al XIX-lea.

Parcursul tumultuos al Moldovei și al Valahiei este tratat prin prisma evenimentelor istorice din timpul multiplelor războaie ruso-turce. Neîncetatele confruntări ale marilor imperii au vizat în mod direct Principatele Române. Unul dintre hegemonii vremii, Imperiul Rus, pentru a-și atinge scopul de expansiune și de anexare a unor noi teritorii, a folosit diverse tactici militare, diplomatice și chiar propagandistice. După cum s-a dovedit, protectoratul țărilor creștine a fost o mare găselniță a țariștilor. Sub acest stindard nobil, Rusia a știut să își construiască o politică vicleană, una care i-a permis să înlăture de pe arena politică Imperiul Otoman, să-și facă aliați din Franța și Anglia, să își extindă teritoriile și să obțină drepturi de a ocupa Principatele Române. Toate acțiunile ulterioare întreprinse de Imperiul Țarist au fost justificate prin prisma acestui obiectiv al politicii sale. Pacea de la Adrianopol, semnată între turci și ruși în anul 1829, a fost tratatul prin care Rusia și-a atins ținta – cel de a ocupa Principatele Române, pentru a le pregăti pentru anexare și pentru a avea drum deschis spre Balcani.

Instalarea administrației rusești (1828-1834) în Moldova și Muntenia este analizată în ultima parte a celui de-al doilea capitol. De asemenea, sunt prezentate pe scurt biografiile primilor doi președinți plenipotențieri numiți de Curtea de la Sankt-Petersburg: Feodor Piotrovich Pahlen și Piotr Feodorovich Jeltuhin. Predecesorii lui Pavel Dmitrievich Kiseleff au început îndeplinirea angajamentului Imperiului Rus față de marile puteri, cel de a restructura Principatele Române și de a le oferi o „primă Constituție” după model occidental. Misiunea s-a dovedit a fi mult mai complexă și mai solicitantă pentru trimișii țariști. Unul a fost prea diplomat și nu a putut face față haosului din aceste teritorii și intereselor aristocrației, iar altul a fost prea aspru și necruțător cu țărani, dar și cu unii exponenți ai protipendadei acelor vremuri. A trebuit să vină un al treilea general rus, Pavel Dmitrievich Kiseleff, pentru a stabili un raport de colaborare pe căi diplomatice, dar și prin tehnici autoritare, iscusit mascate de la bun început, ca să poată începe un amplu proces de reorganizare a Țărilor Românești care i s-au încredințat.

Pentru a înțelege rolul pe care Pavel Dmitrievich Kiseleff l-a avut de îndeplinit în Moldova și în Valahia, punând accent pe acțiunile denumite de mulți istorici „reforme”, a trebuit să deslușesc mai întâi de toate ce fel de om a fost acest general rus. Iată de ce, capitolul trei intitulat *Generalul Pavel D. Kiseleff* este în totalitate dedicat biografiei personalității respective.

Am analizat cu atenție, făcând trimitere la mai multe surse bibliografice rusești, segmentele de viață începând cu copilăria, trecând prin adolescență, ajungând la formarea militară, dar și a viziunilor politice din timpul tinereții, oprindu-mă asupra maturității, când a avut de îndeplinit multe sarcini venite de la cei trei monarhi pe care i-a slujit cu abnegație, și încheind cu misiunile pe care le-a onorat spre apusul vieții. La final s-a conturat portretul unui personaj ambițios, determinat să nu înșele așteptările țarilor Alexandru I, Nicolae I și Alexandru al II-lea, care s-au perindat și care au condus Imperiul Rus.

Totodată, am avut posibilitatea să descopăr o fire antagonică, ce adesea s-a zbatut între dorințele și preferințele personale pe care le considera potrivite pentru prosperarea Rusiei și ordinele care i se impuneau de către superiorii săi. Nu s-a abătut niciodată de la ceea ce i se cerea să îndeplinească, respectarea cu desăvârșire a monarhiei și a idealurilor impuse de aceasta (printre care și expansiunea teritorială) fiindu-i crezul primordial în viață. A avut totuși ezitări în ceea ce privește îmbrățișarea și urmarea unor curente de sorginte europeană. La vârsta tinereții, atunci când avântul idealist atinge cote maxime, iar în acea perioadă istorică tinerii aveau și tindeau spre scopuri mărețe, Pavel Kiseleff a fost ademenit de unii adepți ai mișcărilor

revoluționare. Nu s-a lăsat atras întru totul de vârtejul ce a produs schimbări mari mai ales în Franța, dar a încuviințat să i se strecoare în felul de a gândi o sămânță de ideologie liberală. În consecință, pe tot parcursul vieții sale, viitorul conte a pendulat între modul de a fi caracterizat de istorici ca „mâna de fier autoritară” specific rusească versus liberalismul european, ce propaga valori contradictorii autoritarismului țarist.

În capitolul biografic am accentuat intenționat modul ambițios și perseverent al generalului rus, în sensul bun al acestor cuvinte, de a-și construi, în diferite etape ale vieții sale, o carieră nu doar ocazională, ci una care trebuia să fie strălucitoare, deoarece și prin această prismă s-a putut explica zelul cu care acesta a acționat în Principatele Române.

În Principatele Române venea generalul care se bucura de aprecieri și de onoruri în țara sa. Era cel cunoscut pentru rezultate excepționale administrative în restructurarea unei armate remarcabile, cel care avea deja experiența gestionării unor situații conflictuale și a împlinirii obediente a tuturor ordinelor monarhilor săi. Ambiția și încăpățânarea, dar mai ales minuțiozitatea birocratică, răbdarea și ducerea până la capăt într-un mod favorabil a tuturor sarcinilor pe care le avea de soluționat îl caracterizau pe Pavel Kiseleff. Acesta era portretul militarului și al șefului exemplar, ale cărui calități puteau aduce doar foloase Imperiului Rus. Pentru aceste merite el a fost trimis în Principatele Române, acolo unde administrația rusească și-a întrerupt activitatea din cauza declanșării războiului ruso-turc din anul 1828-1829.

Dacă e să caracterizăm pe scurt ambițiile și aspirațiile lui Pavel Kiseleff în legătură cu Moldova și Valahia, atunci trebuie să spunem că el a fost un aprig militant pentru capturarea cât mai grabnică și pe o perioadă cât mai îndelungată a acestor teritorii. În această direcție, noul președinte plenipotențiar l-a întrecut în strategii chiar și pe țarul Nicolae I, precum și pe cancelarul Karl Nesselrode.

Se poate însă crede în sinceritatea acțiunilor lui Pavel Kiseleff în vederea obținerii dezideratului expansionist pe care și l-a propus. A fost într-adevăr un personaj de o sinceritate dusă până la limitele ființei lui atunci când era vorba de a-și sluji patria. De aceea, nu sunt valide afirmațiile istorice care ne propun figura unui „erou” salvator al Principatelor Române, al unuia care le-a scos din haos și din impas existențial. Este însă mai aproape de realitate portretul celui care la preluarea funcției de președinte plenipotențiar al Moldovei și Valahiei i-a promis feldmareșalului Dibich că „toate eforturile lui nu vor fi aduse drept prinos și jertfă moldo-

valahilor, ci țarului și Imperiului Rus”; iar pentru atingerea acestui scop, el, Kiseleff, „va aplica toate cunoștințele și abilitățile sale”.

Pașii pe care i-a făcut Pavel Kiseleff în vederea restructurării Principatelor Române, primele acțiuni pentru eradicarea epidemiilor, a foametei, pentru crearea cordonului de carantine, dar și tacticile ulterioare implementate cu scopul de a organiza în Țara Românească și Moldova o administrație eficientă au fost descrise în cel de-al patrulea capitol intitulat *Reformele lui Pavel Kiseleff în Principatele Române*.

Aidoma prezentării datelor biografice ale celui de-al treilea președinte plenipotențiar, pentru a crea o imagine de ansamblu asupra realizărilor (mai mult sau mai puțin eficiente), dar și asupra intențiilor subversive nedeclarate ale reprezentanților administrației rusești, și în capitolul ce pune în discuție restructurarea Principatelor Române am ales să contrapun mai multe tipuri de informații din diferite surse bibliografice. Am examinat atât punctele de vedere ce au marșat exhaustiv pe ideea binefacerilor oferite de Imperiul Rus în perioada 1829-1834, cât și izvoarele care au analizat subiectul din perspectiva intenției imperialiste de a anexa noi teritorii. Așa s-a putut contura cu ușurință caracterul duplicitar al acțiunilor lui Pavel Kiseleff și dualismul său în raport cu sarcina care i s-a încredințat.

Capitolul dat conține și studiul de caz pe marginea creării străjii pământene. Este acea parte a lucrării unde am valorificat documentele de arhivă inedite, majoritatea lor fiind ordinele lui Pavel Kiseleff. Reformarea miliției și înființarea străjii pământene a reprezentat pentru generalul rus o ambiție personală și o dorință de a își dezvolta în continuare calitățile de ordin militar, nevrând să părăsească sfera care l-a consacrat în țara sa, atunci când la Tulcin a îndeplinit funcția de șef al Statului Major al armatei a 2-a.

La final, pe lângă reliefaarea aspectelor meritorii ale activității administrației rusești referitoare la organizarea Principatelor Române după o lungă perioadă de instabilitate administrativă, dar și politică, am argumentat că „reformele” pe care Pavel Kiseleff le-a propagat în Moldova și Țara Românească au fost necesare pentru crearea unei „vitrine” ce ar fi putut fi prezentată Austriei, Franței, dar și Angliei drept o reușită în transformarea unor „raiale turcești” în țări independente, prospere și eliberate de jugul otoman, cărora li s-ar fi acordat undă verde spre realitățile politice și economice occidentale. Împlinirea și veghetoarea acestui parcurs trebuia să fie, desigur, Rusia – noua forță protectoare, care, pe lângă apropierea geografică de Principatele Române, mai avea și afinități culturale, dar și religioase cu acestea. Lustruirea

vitrinei trebuia să se producă rapid și vizibil, pentru a câștiga timp, încredere și posibilități de a slăbi și mai mult influența „omului bolnav” al Europei, din carnea căruia se dorea să fie rupte cât mai multe teritorii. În cazul Principatelor Române, principalul responsabil de aranjarea fațadei teritoriilor ce au jucat un rol esențial în chestiunea orientală a fost Pavel Kiseleff – omul mai mult decât potrivit, aruncat în împrejurări ce i-au permis să fie loialul realizator al politicii de expansiune rusească.

Scrierea, elaborarea și ratificarea Regulamentelor Organice trebuiau să se realizeze neapărat în timpul ocupării Principatelor Române de către administrația rusească. Aceasta a fost misiunea de căpătâi pe care împrumutătorul Curții de la Sankt-Petersburg, Pavel Kiseleff, o avea de dus la bun sfârșit. În jurul acestei probleme s-a construit în mod artificial stringența ingerinței Imperiului Rus în aspectele de ordin politic și constituțional ale Moldovei și Valahiei. Interogația *Regulamentul Organic: „prima Constituție” sau „ficțiunea constituțională” oferită de Imperiul Rus?* este titlul celui de-al cincilea capitol, care propune spre dezbatere modul în care a acționat puterea protectoare în vederea atingerii acestui obiectiv.

Or, acțiunile țariste nu au fost diferite nici în acest domeniu. Ba, dimpotrivă, constrângerile au fost și mai multe, desconsiderarea aristocrației implicată în procesul de întocmire a viitorului act legislativ era și mai fățișă, iar oprimarea celor care nu se supuneau ordinelor imperiale era imediată.

Am punctat în acest capitol caracteristicile lucrărilor desfășurate de comisiile de redactare și de scriere a Regulamentelor Organice, specificând impedimentele cu care s-au confruntat, felul în care au lucrat și spațiul care li s-a acordat pentru a-și exprima părerile personale. Nu am ratat posibilitatea să subliniez faptul că aceste acte legislative, care se doreau a fi create după un model european, s-au croit totuși între pereții Curții de la Sankt-Petersburg și, în final, au fost niște documente ce au servit drept cele mai eficiente instrumente de opresiune, de coerciție și de îngenunchere a Principatelor Române. Nimic nu se putea modifica, definitiv și vota fără acordul puterii protectoare și al celei suzerane. Acest lucru a fost posibil de realizat prin introducerea secretă de către oficialii ruși la Constantinopol, fără înștiințarea boierilor români, a articolului adițional al Regulamentelor Organice. Existența articolului adițional fura autonomia Moldovei și Valahiei, permitea imixtiunea celor două imperii în afacerile lor interne, producând totodată un conflict între puterile statului, adică între domni și Adunările obștești. Ceea ce trebuia să stea la baza instituirii unui regim cu plăpânde manifestări democratice, bazate pe colaborarea

executivului cu a legislativului, a fost nimicuit chiar din faza incipientă a redactării așa-zisei „primei Constituții”.

În virtutea acestei realități, concluzia capitolului respectiv statuează că partea bună a Regulamentelor Organice s-a referit la capitolele cu prevederile administrative, iar ceea ce se dorea a fi o Constituție a fost doar o ficțiune constituțională.

Prin ultimul, cel de-al șaselea capitol, dedicat concluziilor finale și intitulat *Rusia și generalul Pavel Kiseleff în Principatele Române – reformare în vederea anexiunii* vin cu răspunsurile la întrebările formulate în primele capitole. După prelucrarea, analizarea și valorificarea tuturor categoriilor de date, enunțurile de încheiere ale tezei de doctorat susțin că pe toată durata ocupării Moldovei și Valahiei de către administrația rusească, prin toate restructurările desfășurate în aceste teritorii de către țariști, acțiuni declarate a fi necesare pentru plasarea pe șinele progresului a „viitoarelor gubernii”, *de facto* s-a produs pregătirea lor pentru anexare de către Imperiul Rus. Mâna care a făcut posibilă ținutarea celor două principate în perimetrul de influență rusească i-a aparținut generalului Pavel Dmitrievich Kiseleff, despre care o serie de istorici ruși, pe care i-am citat în cadrul tezei de doctorat, au afirmat cu certitudine că a fost un aprig militant pentru capturarea cât mai grabnică și pe o perioadă cât mai îndelungată a acestor teritorii.

CUPRINS

Argument

Capitolul I

Introducere

Istoriografia temei

Istoriografia românească

Istoriografia rusă

Istoriografia franceză

Istoriografia engleză și cea americană

Presa de epocă

Documente editate

Documente inedite

Concluzii pentru istoriografie

Metodologia cercetării

Capitolul II

Principatele Române în contextul internațional și instaurarea ocupației rusești

Interesele și poziția Rusiei în Principatele Române

Pacea de la Adrianopol

Ocupația rusească a Principatelor Române între 1828-1834

Instituirea guvernatorilor ruși Feodor P. Pahlen și Piotr F. Jeltuhin în Principatele Române (1828-1829)

Capitolul III

Generalul Pavel D. Kiseleff

Biografia generalului Pavel D. Kiseleff

Copilăria și adolescența

Carierea militară. De la cadet la general – parcurs militar sub oblăduirea a trei țări ai Imperiului Rus

Sfetnicul țarului Alexandru I – primii pași ai lui Pavel Kiseleff în cariera politică și diplomatică

Inspectorul sever – Pavel Kiseleff în misiune în Novorosia pentru verificarea armatei a 2-a

Formarea viziunilor social-politice ale lui Pavel Kiseleff. Între formarea de tip feudal și tendințele liberale împrumutate din Europa – 40 de ani de activitate antagonică a lui Pavel Kiseleff. „Mâna de fier autoritară” versus „Liberalismul șubred”. Figura nestatornică din punct de vedere politic și ideatic a lui Pavel Kiseleff

Șef al Statului Major al armatei a 2-a

Organizația secretă a decembriștilor din cadrul armatei a 2-a și Pavel Kiseleff

Ultima șansă de afirmare în cariera militară – războiul ruso-turc încheiat cu Pacea de la Adrianopol

Ministru în timpul țarului Nicolae I

Ambasador la Paris

Titluri și funcții deținute

Președinte plenipotențiar în Principatele Române – îndeplinitorul politicii rusești în Principatele Române

Capitolul IV

Reformele lui Pavel Kiseleff în Principatele Române

Crearea instituțiilor administrative de conducere – cancelariile civile și militare

Eradicarea epidemiilor în Principatele Române

Crearea cordonului de carantine de-a lungul Dunării

Reforme sanitare și medicale

Stoparea foametei în Principatele Române

Crearea comisiilor de revizie

Restructurarea instituției miliției și crearea străjii pământene (studiu de caz)

Concluzii la studiul de caz

Primii pași în realizarea unui început de recensământ al populației din Principatele Române

Reforme fiscale și comerciale

„Reformă” agrară – „reforma” eșuată în Principatele Române

Reformele infrastructurale

Dualismul acțiunilor lui Pavel Kiseleff în calitate de „reformator” al Principatelor Române

Capitolul V

Regulamentul Organic: „prima Constituție” sau „ficțiunea constituțională” oferită de Imperiul Rus?

Comisiile de redactare și de scriere a Regulamentelor Organice. Aprobarea lor și punerea în funcție

Prevederile Regulamentelor Organice

Organizarea de stat bazată pe principiul separării puterilor

Introducerea secretă a articolului adițional al Regulamentelor Organice. Lezarea autonomiei Principatelor Române

Ficțiunea constituțională

Capitolul VI

Concluzii finale

Rusia și generalul Pavel Kiseleff în Principatele Române - reformare în vederea anexiunii

Modernizarea Principatelor Române – un debut de restructurare pe principii autoritare

Rolul generalului Pavel Kiseleff în Principatele Române: reformarea și plasarea Țărilor Române pe drumul progresului, pregătind o împingere a lor spre buza prăpastiei anexioniste

Anexe

Bibliografie

Documente inedite

Documente edite

Cărți, volume

Dicționare, enciclopedii

Studii și articole

Teze de doctorat

Presa de epocă

Surse electronice